"Geef mij een spuitje, want ik zie af."

François is meer dan 90 jaar oud en heeft al een zelfmoordpoging achter de rug. Het ziekenhuis had hem opgenomen en na een revalidatieproces kwam hij bij Residentie Avondsterre terecht. Even hadden de medewerkers het gevoel dat hij zich goed aanpaste, tot François vertelde dat hij het leven niet meer zag zitten.

Conny Van Audenaerde
Hoofdverpleegkundige

E-mail:
cvanaudenaerde@weverbos.be

Conny: "François had veel verdriet. Zijn vrouw was zo'n 15 jaar geleden gestorven en hij had moeite om dat te plaatsen. Hij leed daar enorm onder, vooral psychisch. In het begin toen hij bij ons was, kwam François toch nog af en toe op de gang om een babbeltje met de andere bewoners te doen, maar je zag toch dat het zijn ding niet was. Elke keer als we bij hem waren, zei hij dat hij niet verder wilde. "'t is genoeg," zei hij. "Ik heb pijn in mijn hart."
"Hij had ons al verschillende keren verteld over zijn goede relatie met zijn vrouw, dat hij geen kinderen had, dat hij een zelfmoordpoging had ondernomen maar dat ze hem gevonden en gereanimeerd hadden. "Als jullie mij niet helpen, dan ga ik er zelf een einde aan maken," vertelde François ons radeloos."

Euthanasie kan niet zomaar uitgevoerd worden. Het is bij wet bepaald dat vooraf aan bepaalde eisen dient voldaan te worden: de persoon in kwestie dient meerderjarig en handelings- of wilsbekwaam te zijn, ondergaat een ondraaglijk lijden, heeft een medisch uitzichtloze (ongeneeslijke) aandoening en houdt zelf een vrijwillig, duurzaam en aanhoudend verzoek in stand. De vraag voor euthanasie dient de persoon ook schriftelijk in te dienen. De verhouding van euthanasie met palliatieve zorg en patiëntenrechten is wettelijk onduidelijk en nog in volle discussie.

Conny: "We hebben er in eerste instantie voor gezorgd dat François meer aan bod kwam binnen de ergo- animatie momenten. We hebben er ook zijn huisarts bijgehaald die een vitamine- en antidepressivakuur opstartte om François sterker te maken. Ook is de psychologe verschillende keren bij hem langs geweest om naar zijn verhaal te luisteren. Elke keer opnieuw bleef hij aangeven hoe groot zijn lijden was en dat het voor hem genoeg was geweest. Het was nooit zijn keuze geweest om zo af te

takelen. Het afzien was François teveel geworden. De huisarts, die François al meer dan 30 jaar kende, begreep dat en zei ons dat zijn vraag niet misplaatst was. Daarna heeft ook dokter Cosyns, gespecialiseerd in palliatieve zorg en stervensbegeleiding, met de man gesproken. "Die man ziet echt psychisch af," zei hij. "Zijn vraag is oprecht."

François was opgelucht. Bij elk bezoek bedankte hij de medewerkers: "Bedankt dat jullie geluisterd hebben. Bedankt dat jullie dat willen doen." Er volgde nog een gesprek met de psychologe en de verantwoordelijken bleven de man kort opvolgen. Ook de huisarts kwam minstens eenmaal per week langs om naar hem verder te blijven luisteren. Na anderhalve maand heeft dokter Cosyns een afspraak gemaakt om de euthanasie te laten doorgaan in samenspraak met de huisarts en alle zorgbetrokkenen van het woonzorgcentrum. Iedereen was er toen klaar voor om de gewenste stervenshulp aan deze bewoner/patiënt te geven. Dr. Cosyns vond de eigen keuze van de patiënt in verbondenheid met zijn naasten en zorgverleners de noodzakelijke voorwaarden voor een goede stervensbegeleiding.

Conny: "Een week voor de desbetreffende dag is François alles gaan herbeleven. Samen met zijn vrienden is hij nog eens op restaurant geweest, heeft hij een ijsje gegeten en zijn ze nog iets gaan drinken. Hij was echt bewust afscheid van zijn leven aan het nemen. Ook van ons nam hij afscheid. "Zie ik u nog volgende week?" vroeg hij toen we bij hem langskwamen. Het was een aangename man en dat afscheid was voor ons allemaal … (stil) We stelden ons de vraag hoe we daarmee dienden om te gaan.
De laatste dag was er een feestmaal op zijn kamer, maar door de emoties kregen wij geen hap door onze keel. Zelf dronk François nog een glas whisky en rookte hij nog een sigaar. Toen was hij er klaar voor. Hij kreeg van de dokter een spuitje. "Bedankt!" zei hij. "Nu ga ik van iedereen de groetjes doen aan mijn vrouw."
We waren allemaal emotioneel aangedaan. Wij zaten rond hem terwijl hij voluit aan het vertellen was dat hij naar zijn vrouw zou terugkeren en dat hij zo blij was dat we hem daarbij geholpen hadden. Het was een moment waar we allemaal veel energie in hadden gestoken en dat we in schoonheid hebben kunnen afronden."

Hoe zijn jullie met zijn verlies omgegaan?

Conny: "Voor ons was dat een afronden waar we een goed gevoel bij hadden. We wisten dat François er de volle 100% achterstond. Het was zijn bewuste keuze. Dat is moeilijk, maar je kan je daar wel in vinden. We hebben alles voor hem gedaan wat we konden.

Er waren wel medewerkers die het er heel moeilijk mee hadden, die zeiden: "Maar hij is toch nog goed?" Ja, hij was nog goed, maar hij had enorm veel pijn. Hij zag echt mentaal af. De meningen van het zorgteam waren verdeeld. Nadien zijn we met An, de psychologe, nog eens samengekomen en hebben we er in groep nog over gepraat. Of er mensen zijn die het er moeilijk mee hebben, of er nog vragen over zijn. We zijn altijd naar de medewerkers open geweest en hebben hen ingelicht dat hij niet meer verder wilde. De medewerkers waarmee François zelf vertrouwd was, had hij zelf al ingelicht. Zij waren wel vertrouwd met zijn verhaal."

Was er voldoende psychologische bijstand?

Conny: "Jazeker, zowel voor die man als voor ons. Samen met Astrid, de persoonlijk assistente, en An hebben wij dat samen opgevolgd. Het moest ons allemaal een goed gevoel geven. Het was niet de bedoeling dat hij zijn leven beëindigde en dat wij in de kou bleven staan. Het is gelukkig heel waardig verlopen. Zoals het moest zijn."

Heeft De Foyer een procedure die dient gevolgd te worden?

Conny: "We hadden eerst een gesprek met zijn familie. Daarna hadden we een gesprek met die man apart zodat hij kon antwoorden zonder invloed of dwang van buitenaf. An is apart bij hem geweest, zonder mij. We hebben ook samen met hem een gesprek gehad. Het lijkt alsof het allemaal zeer snel is gegaan, maar tussen zijn vraag en de daadwerkelijke euthanasie is er anderhalve maand voorbijgegaan.

De procedure kan ook mee worden opgenomen in het opnamedossier van nieuwe bewoners zodat zij op voorhand kunnen aangeven wat zij verlangen wanneer ze naar het einde van hun leven toegaan. Dat is uniek voor een rusthuis. Zo worden vroegtijdige zorgplanning en euthanasie, wat momenteel toch nog taboes zijn, bespreekbaar gemaakt. Het is onze taak om daarvoor open te staan, al gaan we het zeker niet zelf promoten. Voor ons als medewerkers moet duidelijk zijn dat dit een belangrijk thema is dat meermaals dient besproken te worden. De vraag naar euthanasie stijgt. Mensen lezen meer en stellen meer vragen. Het is geen evidente zaak die dagdagelijks voorkomt. Het is belangrijk dat we daar zeker oog voor hebben."

Sinds de regering in 2002 de euthanasie-wet goedkeurde, hebben al meer dan 1000 mensen euthanasie aangevraagd en gekregen, waarvan de grootste groep (80%) die van kankerpatiënten was. Andere mensen, waaronder schrijver Hugo Claus, vroegen om euthanasie uit schrik dat zij dit niet meer zouden kunnen wanneer ze echt dement zouden zijn.

WZC De Foyer vzw volgt uw keuze in de mate dat u die aan ons kenbaar maakt. Dat staat los van het feit dat wij al dan niet voorstander zouden zijn van enige keuze of uw keuze goed- of afkeuren. Voor WZC De Foyer staat de keuzevrijheid van de bewoner, ook over vroegtijdige zorgplanning, voorop. Hebt u vragen of wenst u meer informatie over vroegtijdige zorgplanning, vraag dan naar onze brochure 'Vroegtijdige zorgplanning' of contacteer onze psychologe, An Lootens. ■ *(ndb)*

(in het artikel is een fictieve naam gebruikt)

Bevroren Beeld

Auteur: Marc Cosyns
Foto's: Julien Vandevelde

In Bevroren Beeld beschrijft dokter Marc Cosyns op een aangrijpende manier de laatste levensmaanden van drie patiënten. Zo heb je Marcel die zijn tante pijn ziet lijden en de dokter vertelt over haar wens om te sterven. Hoe gaan zij om met haar vraag? Is er een correcte manier om daarmee om te gaan? Op de meest serene en empathische manier en zonder vals sentiment schrijft Cosyns hoe onmogelijk het is te sterven, of hoe mogelijk. Samen met de foto's van Julien Vandevelde en eigen poëtische aantekeningen, heeft hij een boek gecreëerd dat spreekt over wat nog voor velen onbespreekbaar blijft.